חֲרֵי זוֹ מְגוֹרֶשֶׁת, ומותרת להינשא לכל העולם. מבארת הגמרא, מַאי טַעְמָא, משום שזהו קוֹל וְשׁוֹבְרוֹ עָמּוֹ – יחד עם הקול שנתקדשה לפלוני יצא קול שנתגרשה ממנו, והוא שובר את הקול שנתקדשה לו ומתירה.

הגמרא דנה באשה פנויה שיצא עליה קול שזינתה, האם היא מותרת לכהן: אָמַר רָבָא, אשה פנויה שֶׁיָּצָא לָהּ שֵׁם מְזָנָּה בָּעִיר – שזינתה לגוי או לעבד, אֵין חוֹשְׁשִׁין לָהּ לאוסרה להינשא לכהן. מַאי טַעְמָא, פְּרִיצוּתָא בְּעָלְמָא הוּא דְּחָזוּ לָהּ – משום שיש לתלות שלא ראו שזינתה אלא שראו אותה נוהגת במנהגי פריצות.

מבארת הגמרא, שדינו של רבא, שאם נהגה במנהגי פריצות אין אוסרים אותה להינשא לכהן, כְּתַנָּאֵי – שנוי הוא במחלוקת תנאים. ששנינו בברייתא, אשה שֶׁאָכְלָה בַּשּׁוּק, או שֶׁגִּירְגְּרָה – הלכה נטוית גרון בַּשּׁוּק, או שֶׁהֲנִיקָה את בנה בַּשּׁוּק, בְּכוּלָּן רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר, תֵּצֵא מבעלה הכהן, משום שחוששים שזינתה. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, אינה נאסרת על בעלה הכהן, אלא מֻשֶּׁשְׁאוּ וְיִתְּנוּ בָּהּ מְוַזְּרוֹת בָּלְבָנָה – נשים הטוות בשוק לאור הלבנה, ויאמרו שזינתה. אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי לרבי עקיבא, אִם כֵּן שאתה חושש לדברי נשים אלו, נמצא שֶׁלֹּא הֵנַחְתָּ בַּת לְאַבְרָהָם אָבִינוּ – בת ישראל, שֶׁיּוֹשֶׁבֶת תַּחַת בַּעֲלָהּ הכהן, שכן יש הרבה אויבים שמוציאים קול על אדם אף ברמז מועט ללא סיבה. וְעוד, שהרי הַתּוֹרָה אָמְרָה (דברים כד א) לענין גירושין 'כִּי מָצָא בָהּ עֶרְוַת דָּבָר וְכָתַב לָהּ סֵפֶר כְּרִיתֻת', וּלְהַלָּן (שם יט טו) הוּא – הכתוב אוֹמֵר לענין עדות 'עַל פִּי שְׁנַיִם עֵדִים אוֹ עַל פִּי שְׁלֹשָׁה עֵדִים יָקוּם דָּבָר', ודורשים בגזירה שוה 'דבר' 'דבר', מַה לְּהַלָּן מדובר שהַדָּבָר בָּרוּר לנו על פי עדים, ורק אז מתקבלת עדותם, אַף כָּאן בגירושין צריך שיהיה הַדָּבָר בָּרוּר לנו על פי עדים שזינתה, ולא על פי נשים הטוות בשוק.

הגמרא מביאה ברייתא המונה כמה אופנים שאין חוששין בהן לקול: תָּנוּ רַבָּנָן, כמה אופנים יש שאין חוששין בהם לקול, כיון שהם באים להוציא ממה שמוחזק לנו. יצא על אשה בתולה קול בעיר שהיא בְּעוּלָה, אֵין חוֹשְׁשִׁין לָהּ לאוסרה לכהן גדול, ויש לתלות שראו בה רק מנהג פריצות. יצא קול בעיר על אשה שהיא בחזקת פנויה, שהיא נְשׂוּאָה לפלוני כבר כמה ימים, אֵין חוֹשְׁשִׁין לָהּ לאוסרה לכל העולם. וכן אם יצא קול בעיר על אשה שהיא בחזקת פנויה, שהיא אֲרוּסָה – מקודשת לפלוני כבר כמה ימים, אֵין חוֹשְׁשִׁין לָהּ לאוסרה לכל העולם. ריצא קול בעיר על אשה פנויה שנתקדשה היום שֶׁלֹּא לְפְלוֹנִי – לא אמרו 'נתקדשה לפלוני' אלא נתקדשה סתם, אֵין חוֹשְׁשִׁין לָהּ, שכן אמת הדבר, היו יודעים ואומרים למי נתקדשה. יצא קול בעיר זו, שנתקדשה היום בָּעִיר אַחֶרֶת, אֵין חוֹשְׁשִׁין לָהּ. יצא על אשה קול שהיא מַמְזֶרֶת ואסורה להינשא לישראל, אֵין חוֹשְׁשִׁין לָהּ. יצא קול בעיר על אשה המוחזקת לנו שהיא ישראלית, שהיא שִׁפְחָה כנענית האסורה להינשא לישראל בן חורין, אֵין חוֹשְׁשִׁין לָהּ. יצא קול בעיר שהקְּדִישׁ פְּלוֹנִי את נְכָסָיו, או שהִפְקִיר פְּלוֹנִי את נְכָסָיו, אֵין חוֹשְׁשִׁין לָהֶן לאסור את הנכסים עליו כהקדש, ולהתירן לאחרים כהפקר.

שנינו במשנה, יצא שמה בעיר מקודשת, הרי זו מקודשת: אָמַר עוּלָא, מה ששנינו במשנה שחוששים לקול הקידושין ואוסרים אותה להינשא לכל העולם, לֹא מדובר שֶׁשָּׁמְעוּ רק קוֹל הֲמָיָה [–שמועה] בעיר, אֶלָּא כְּדֵי שֶׁיִּהוּ עדים שראו בבית הָאִשָּׁה נְרוֹת דּוֹלְקוֹת וּמִטּוֹת מוּצָּעוֹת, כדרך שעושות המתקדשות בביתן, וּבְנֵי אָדָם נִכְנָסִין לבית וְיוֹצְאִין ממנו, וְאוֹמְרִים 'פְּלוֹנִית מִתְקַדֶּשֶׁת הַיּוֹם', רק אז חוששין לאותו הקול. תמהה על כך הגמרא, וכי אם אמרו בני אדם פלונית מִתְקַדֶּשֶׁת בלשון עתיד, נחוש לאותן קידושין, וְדִלְמָא לֹא אִקְּדְּשָׁה – והרי שמא לבסוף לא נתקדשה, ומדוע תאסר על כל העולם. מבארת הגמרא, אל תאמר בדברי עולא 'פלונית מתקדשת היום', אלא אֲרוּסָה – תאמר 'פְּלוֹנִית נִתְקַדֶּשֶׁת הַיּוֹם' בלשון עבר, שבאופן זה שיצא קול שנתקדשה היום חששו חכמים לקול זה, ואסרוה להינשא לכל העולם, כדי שלא יאמרו שביית דין משיאים אשת איש.

וכדברי עולא שנינו גם בברייתא: וְכֵן תָּנֵי – שנה לַוִּי בברייתא שלו, מה ששנינו שחוששין לקול קידושין, לֹא שֶׁשָּׁמְעוּ קוֹל הֲמָיָה [–שמועה] שפלונית נתקדשה היום, אֶלָּא כְּדֵי שֶׁיִּהוּ עדים שראו נְרוֹת דּוֹלְקוֹת וּמִטּוֹת מוּצָּעוֹת, וּמְצוּיִּים בגדים לְאוֹר הַנֵּר, וּשְׁמֵחוֹת לָהּ, וְאוֹמְרוֹת 'פְּלוֹנִית מִתְקַדֶּשֶׁת הַיּוֹם'. תמהה הגמרא, וכי אם אמרו 'פלונית מִתְקַדֶּשֶׁת' נחוש לאותן קידושין, וְדִלְמָא לֹא אִקְּדְּשָׁה – והרי שמא לבסוף לא נתקדשה. מבארת הגמרא, אַמַּר רַב פָּפָּא, אל תאמר בדברי הברייתא שאמרו 'פלונית מתקדשת היום', אלא אֵימָא 'פְּלוֹנִית נִתְקַדְּשָׁה הַיּוֹם' בלשון עבר.

וכן אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, לֹא שָׁשְׁמְעוּ קוֹל הֲמָיָה בעיר שפלונית נתקדשה היום, אֶלָּא כְּדֵי שֶׁיִּהוּ נְרוֹת דּוֹלְקוֹת וּמִטּוֹת מוּצָּעוֹת, וּבְנֵי אָדָם נִכְנָסִין לביתה וְיוֹצְאִין ממנו, וְאוֹמְרִים 'פְּלוֹנִית מִתְקַדֶּשֶׁת הַיּוֹם', אם כשיצאו משם אמרו אותם בני אדם שפלונית נתקדשה היום, זֶה הוּא קוֹל של קידושין ששנינו במשנה לחוש לו, ואסורה להינשא לכל העולם. אבל אם לֹא אָמְרוּ דָּבָר זה, זֶהוּ הָאֻמְתָּלָא ששנינו במשנה שהיא שוברת הקול ואין חוששין לו. שואלת הגמרא, אם לֹא אָמְרוּ דבר, וכי זו היא אמתלא המבטלת את הקול, וְהָא לֹא אָמְרוּ וְלֹא כְּלוּם, ואם כן אין כאן לא קול ולא אמתלא. משיבה הגמרא, רבי יוחנן בא לְאַפּוֹקֵי – להוציא מִדְּרַבָּה בַּר רַב הוֹנָא, דְּאָמַר, אֻמְתָּלָא שֶׁאָמְרוּ במשנה שמבטלת את הקול, כגון שאמרו שזרק לה קידושיה ספק קרוב לו ספק קרוב לה, אֲפִילּוּ אם לא יצא האמתלא ביחד עם הקול אלא מִכָּאן וְעַד עֲשָׂרָה יָמִים לאחר שיצא הקול, גם זו מבטלת את הקול, קָא מַשְׁמַע לָן רבי יוחנן, שאין אמתלא מבטלת הקול אלא אם יצאה עמו, וכך פירוש דבריו, לֹא אָמְרוּ קול גמור, אלא קול ושוברו עמו, כגון שנתקדשה בספק, הוּא דְּהַוְיָא אֻמְתָּלָא, הָא אָמְרוּ קול גמור בלא שוברו, לֹא הַוְיָא אֻמְתָּלָא – לא יועיל לאחר זמן, ויש לחוש לאותו הקול.

הגמרא מבארת אופן נוסף שחוששין לקול היוצא, אפילו כשאין רגלים לדבר כמו נרות דולקות ומטות מוצעות:

אָמַר רַבִּי אַבָּא, אָמַר רַב הוֹנָא, אָמַר רַב, לֹא שָׁשְׁמְעוּ קוֹל הֲמָיָה בלבד, אֶלָּא כְּדֵי שֶׁיֹּאמְרוּ, פְּלוֹנִי מֵהֵיכָן שָׁמַע שפלונית נתקדשה, מִפְּלוֹנִי, וּפְלוֹנִי שמע זאת מִפְּלוֹנִי, וּבוֹרְקִין וְהוֹלְכִין, עַד שֶׁמַּגִּיעִין לְדָבָר הַבָּרוּר – עד שיגיעו לאותן שנים הראשונים שראו בעצמן את הקידושין.

מקשה הגמרא על דברי רב, אם נגיע עד לְדָבָר הַבָּרוּר – לאותן שראו את הקידושין, אם כן הרי עֵדוּת מְעֻלֶּיֶתָא הוּא – עדות מעולה היא זו, ואסורה היא על כל העולם מעיקר הדין, ואין זה קול בעלמא שחוששין לו רק מחמת חומרא דרבנן.

מתרצת הגמרא, אֶלָּא כִּי אָתָא רַב שְׁמוּאֵל בַּר יְהוּדָה מארץ ישראל לבבל, אָמַר בשם רַבִּי אַבָּא, אָמַר רַב הוֹנָא אָמַר רַב, לֹא שָׁשְׁמְעוּ קוֹל הֲמָיָה, אֶלָּא כְּדֵי שֶׁיֹּאמְרוּ, פְּלוֹנִי מֵהֵיכָן שָׁמַע, מִפְּלוֹנִי, וּפְלוֹנִי שמע מִפְּלוֹנִי, עד לשנים הראשונים שראו את הקידושין, וְהָלְכוּ לָהֶם עדים אלו לְמְדִינַת הַיָּם ואינם בפנינו להעיד על הקידושין. והשמיענו רב, שחוששין לקול היוצא על ידי עד מפי עד, אף שאין כאן עדות גמורה.

הגמרא דנה האם יש אופנים שמבטלים את הקול שיצא: אָמַר לֵיהּ רַב יוֹסֵף, בְּאַבָּיֵי לְרַב יוֹסֵף, באופן שחששנו לקול היוצא כדברי רב, שאמרו פלוני שמע מפלוני והלכו הראשונים למדינת הים, ועתה חזרו העדים ממדינת הים ואמרו לא היו דברים מעולם, מְבַטְּלִינַן קָלָא – האם בית דין מבטלים את הקול, ומתירים אותה להינשא לכל העולם, אוֹ לֹא מְבַטְּלִינַן קלא אחר שכבר יצא ואסרנוה.

אָמַר לֵיהּ רב יוסף, מִדְּאָמַר רַב חִסְדָּא, שאין חוששין לקול היוצא עַד שֶׁיִּשְׁמְעוּ מִפִּי הַכְּשֵׁרִים לעדות, שְׁמַע מִינָּהּ – יש להוכיח מדבריו דִּמְבַטְּלִינַן קָלָא, שכשם שהקילו חכמים בענין הקול שלא לחוש לו אלא כשיוצא מפי הכשרים לעדות, הוא הדין שאין לחוש לו כשבאו והכחישו את הדברים.

אָמַר לֵיהּ אביי לרב יוסף, אַדְּרַבָּה, מִדְּאָמַר רַב שֵׁשֶׁת שלא כרב חסדא, אלא אֲפִילּוּ כשיוצא הקול מִפִּי נָשִׁים הפסולות לעדות, חֲזִי קוֹל, שְׁמַע מִינָּהּ – יש להוכיח מדבריו דלֹא מְבַטְּלִינַן קָלָא, שהרי

המשך בעמוד קנד

החמירו לחוש לקול אפילו מפי הפסולים לעדות והוא הדין שאין מבטלין את הקול.

אָמַר לֵיהּ רב יוסף, אכן אַתְּרָווּתָא נִינְהוּ – דין זה תלוי במנהג המקומות. כְּסוּרָא מְבַטְּלֵי קָלָא, בִּנְהַרְדְּעָא לֹא מְבַטְּלֵי קָלָא.

הגמרא מביאה מעשה בענין האמתלא האמורה במשנה: הֲהֵיא פנויה, דְּנָפַק עֲלָהּ קָלָא דְּאִיקְּדְּשָׁה לְבַר בֵּי רַב – שיצא עליה קול שנתקדשה לאחד מבני הישיבה. אֲתְיֵיהּ רַב חָמָא לַאֲבוּהָּ – הביא רב חמא את אביה של אשה זו לפניו, אָמַר לֵיהּ – שאל אותו, אֵימָא לִי הֵיכִי הֲוָה עוּבְדָּא – ספר לי כיצד היה מעשה הקידושין שממנו יצא קול זה. אָמַר לֵיהּ – ענה אבי אשה זו לרב חמא, עַל תְּנַאי קִדֵּישׁ אַדַּעְתָּא דְּלָא אָזֵיל לְבֵי חוֹזָאֵי – אותו אדם קידש את בתי על מנת שהוא לא ילך למקום הנקרא 'בי חוזאי', והוא לא קיים את התנאי וַאֲזַל – והלך לאותו מקום, וממילא בטלו הקידושין. אָמַר לֵיהּ – רב חמא לאבי האשה, כֵּיוָן דְּכַעִידְנָא דְּחַזְיוּהּ לָא חֲזַאי אֲמַתְלָא – כיון שבזמן שיצא עליה הקול שנתקדשה לא יצאה עמו אמתלא זו שהקידושין היו על תנאי, אלא רק עתה נודע שכן היה, לָאו כָּל כְּמִינָּךְ דְּמַחְזְקַת אֲמַתְלָא – אין בידך לבטל את הקול על ידי אמתלא זו, אלא חוששים לקול זה, ואסורה היא להינשא לאחר בלא גט ממנו.

הגמרא מביאה כמה מעשים שביטלו בהם את קול הקידושין: הַהִיא פנויה, דְּנָפַק עֲלָהּ קָלָא דְּאִיקְּדְּשָׁה בַּאֲצִיפָּא דְּתוּחְלָא – שיצא עליה קול שנתקדשה לפלוני, ושאותו פלוני קדשה על ידי שנתן לה גרעיני תמרים שלא נתבשלו כל צרכן ודבוק בהם קצת מן הפרי, בְּעָנָא דְּבֵי שִׁיפֵי – על שפת המעיין שליד מקום הנקרא 'בי שיפי'. שָׁלְחָהּ רַב אִידִי בַּר אָבִין שאלה זו לְקַמֵּיהּ דְּאַבָּיֵי, כִּי הַאי גַּוְונָא מַאי – באופן זה, האם חוששין לאותו הקול או לא. אָמַר לֵיהּ אביי, אֲפִילּוּ לְמַאן דְּאָמַר לֹא מְבַטְּלִינַן קָלָא, בָּהָא מְבַטְּלִינַן קָלָא – במקרה זה כולם מודים שעל בית דין לבטל את הקול, שהרי אף כשיתירוה להינשא לאחר, לא יאמרו שהתירו אשת איש לשוק, דְּמֵימַר אָמְרֵי – יאמרו האנשים, עַיְינוּ בָּהוּ רַבָּנָן בְּקִידּוּשֵׁיהָ – חכמים התבוננו בדבר שנתקדשה בו, וְלֹא הֲוָה בָּהוּ – ומצאו שלא היה בו אפילו שָׁוֶה פְּרוּטָה, ולא חלו קידושי הראשון כלל, ולכן התירוה להינשא לאחר.

מעשה נוסף: הַהִיא פנויה, דְּנָפַק עֲלָהּ קָלָא דְּאִיקְּדְּשָׁה

לְחַד מִבְּנֵי פְּלָנְיָא – שיצא עליה קול שנתקדשה לאחד מבניו של פלוני ולא היו אומרים לאיזה מהם. אָמַר רָבָא, אֲפִילּוּ לְמַאן דְּאָמַר לֹא מְבַטְּלִינַן קָלָא, מכל מקום בָּהָא – במקרה האמור, אף הוא יודה דְּמְבַטְּלִינַן קָלָא, שכן מֵימַר אָמְרֵי – יאמרו אנשים, עֵינוּ בָּהּ רַבָּנָן בְּקִדּוּשֵׁי קְטָנָה – חכמים עיינו ובדקו את הקידושין, ומצאו שקִּדּוּשֵׁי קָטָן חָוֹ – שהמקדש היה קטן ואינם קידושין, ופנויה היא.

מעשה נוסף: הַהִיא פנויה, דְּנָפַק עָלָהּ קָלָא דְּאִיקַּדְּשָׁה – שיצא עליה קול שנתקדשה, לְאחד שהיו מכירים בו על פי מעשיו שהוא קָטָן בשנים, הַנִּרְאֶה כְּגָדוֹל – שהיה גופו ארוך כאדם גדול, ונסתפקו האם לחוש לקול זה להצריכה ממנו גט, כיון שהיה נראה כגדול.

אָמַר לֵיהּ רַב מָרְדְּכַי לְרַב אַשִׁי, חָזֵי אֲנַן – כבר היה מעשה כעין זה שבא לפני החכמים, וְאָמְרוּ שאין לחוש לקול זה, כיון שֶׁעֲדַיִין לֹא הִגִּיעַ לְחכמה הנקראת 'פְּלַגּוֹת רְאוּבֵן', וכפי שֶׁנֶּאֱמַר (שופטים ה טז) 'לְפַלְגוֹת רְאוּבֵן גְּדוֹלִים חִקְרֵי לֵב', ודרשו חכמים, שרק 'גדולים' בשנים יש להם 'חקרי לב' [–חכמה]. וזה אף שנראה גדול בגופו, ניכר הוא במעשיו שאין לו חכמה אלא קטן הוא.

שנינו במשנה, שחוששין לקול, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא תְּהֵא שָׁם אֲמַתְלָא השוברת את הקול:

אָמַר רָבָה בַּר רַב הוּנָא, אֲמַתְלָא שֶׁאָמְרוּ שהיא שוברת את הקול, היא אֲפִילּוּ אם לא נאמרה יחד עם הקול, אלא מִכָּאן וְעַד עֲשָׂרָה יָמִים אחר שיצא הקול.

הלכה נוספת בענין גוף האמתלא: רַב זְבִיד אָמַר, בְּמָקוֹם אֲמַתְלָא – אף אם אין לנו אמתלא גמורה, אלא יש לנו מקום ופתח לחוש מחמתו, שמא יש אמתלא על אותו הקול, חוֹשְׁשִׁין לַאֲמַתְלָא, לומר שמא אכן יש לאותו קול אמתלא המבטלת אותו, ואין לחוש לאותו הקול.

מקשה הגמרא, אִיתְיְבֵיהּ רַב פָּפָּא לְרַב זְבִיד, והרי שנינו במשנה, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא תְּהֵא שָׁם אֲמַתְלָא, הרי שצריך שתהיה עם הקול אמתלא ממש, ולא די בכך שיהיה פתח לאמתלא. מתרצת הגמרא, אָמַר לֵיהּ רב זביד, בְּמָקוֹם אֲמַתְלָא קָאָמַר – אף במשנה הכוונה 'ובלבד שלא תהא שם פתח לומר אמתלא' ולא אמתלא ממש.

מקשה הגמרא, אָמַר לֵיהּ רַב כַּהֲנָא לְרַב פָּפָּא, וְאַתְּ שהינך מדייק מהמשנה שלא כדברי, לֹא תִּסְבְּרָא – אינך סובר שאף אם יש רק מקום ופתח לאמתלא די בכך כדי לבטל את הקול, וְהָתְנַן – והרי שנינו במשנה (יבמות צב.), שאשה שהלך בעלה למדינת הים, ובא עד אחד והעיד שמת בעלה, והתירוה בית דין להינשא כדי שלא תתעגן, והלכה וְנִתְקַדְּשָׁה לאדם אחר, וְאַחַר כָּךְ בָּא בַּעֲלָהּ הראשון, מוּתֶּרֶת לַחֲזוֹר לו ואינה צריכה גט מן השני. ומדוע לא חששו חכמים שיאמרו אנשים, גירשה הראשון וקידשה השני ועתה מתירים אשת איש בלא גט, לָאו מִשּׁוּם דַּאֲמְרִינַן עַל תְּנַאי קַדֵּישׁ – האם אין הטעם בגלל שיש כאן מקום ופתח לאמתלא, שיאמרו ודאי הראשון כשיצא למדינת הים נתן לה גט שתתגרש בו אם לא ישוב, והשני אף הוא קידש על תנאי שאם ישוב הראשון יתבטלו קידושיו. הרי כדברי רב זביד שבמקום אמתלא חוששין לאמתלא.

מתרצת הגמרא, שַׁאנִי הָתָם דְּאָתֵי בַּעַל וְקָא מָעַרְעַר – שונה הוא הדין שם, שאין זה משום אמתלא אלא משום שהבעל בא ועומד לפנינו, ויאמרו שמעולם לא גירשה בעלה אלא סבורה היתה שמת, ועכשיו שבא בעלה אין קידושי השני קידושין ואינה צריכה ממנו גט.

מקשה הגמרא, אִי הָכִי – אם כדבריך, שאנשים אינם סבורים שגירשה הראשון וקידשה השני על תנאי, אלא סבורים הם שמעולם לא גירשה ואין קידושי השני קידושין, אם כן אף באופן שהלכה אשה זו וְנִישֵּׂאת לשני, נִמְּי – גם אז יש לנו להתירה לשוב לבעלה הראשון אם חזר ממדינת הים, כיון שאין נישואי השני כלום, ומדוע שנינו במשנה (יבמות פז:), שאם כבר נישאת לשני צריכה גט משניהם ואסורה לחזור לראשון. אלא ודאי הטעם הוא משום שמא יאמרו שגירשה הראשון ונישאת לשני, ולכך אם רק נתקדשה לשני חוזרת לראשון כי יאמרו שקידשה השני על תנאי, אבל אם כבר נישאת לשני אסורה לחזור לראשון, כדי שלא יאמרו התירו אשת איש בלא גט, שהרי בנישואין לא שייך לומר שנשאה השני על תנאי.

מתרצת הגמרא, לעולם יאמרו שמעולם לא גירשה הראשון ואין קידושי השני כלום, וטעם החילוק בין נתקדשה לנישאת, שבְּנִישֵּׂאת כיון דְּעָבְדָה אִיפּוּרָא – שעשתה איסור בכך שנישאת לאחר ולא ביררה היטב קודם לכן שאכן מת הבעל כדברי העד, כַּנָּסוֹהּ רַבָּנָן שלא תחזור לבעלה. אבל אם רק נִתְקַדְּשָׁה לשני, דְּלֹא עָבְדָה אִיפּוּרָא – כיון שלא עשתה איסור בכך, לֹא כַּנָּסוֹהּ רַבָּנָן שלא תשוב לבעלה הראשון.

הגמרא חוזרת לדיני 'קול': אָמַר רַב אַשִׁי, כָּל קָלָא דְּלֹא אִיתְחֲזַק בְּבֵי דִּינָא – כל קול שלא הוחזק בבית דין, שאינו אלא קול הברה בעלמא, לָאו כְּלָא הוּא – אין חוששים לקול זה, אלא אם כן ביררו בית דין שפלוני שמע מפלוני ופלוני מפלוני והלכו הראשונים למדינת הים, כמו שנתבאר לעיל (ע"א).

וְעוד אָמַר רַב אַשִׁי, כָּל קָלָא דְּבָתַר נִישּׂוּאִין – כל קול שיצא על אשה לאחר נישואיה, שכבר נתקדשה לאדם אחר קודם נישואין אלו, לֹא חַיְישִׁינַן לֵיהּ – אין חוששין לקול זה, לא לאוסרה על בעלה, ואף אינה צריכה גט מאותו אדם שיצא הקול שנתקדשה לו. מדייקת הגמרא מדברי רב אשי, דווקא לקול שיצא על האשה לאחר הנישואין אין חוששין לו, הָא דְּבָתַר אֵירוּסִין חַיְישִׁינַן לֵיהּ – אבל אשה שנתקדשה ועדיין לא נישאת, ויצא עליה קול שכבר היתה מקודשת לאחר קודם שנתקדשה לזה, חוששין לו, וצריכה גט מן הראשון, והשני ישאנה. וְרַב חֲבִיבָא אָמַר, אֲפִילּוּ דְּבָתַר אֵירוּסִין נַמִּי לֹא חַיְישִׁינַן לֵיהּ – אף לקול שיצא לאחר שנתקדשה, אין חוששין לו, ואין מצריכין אותה לקבל גט מן הראשון, כדי שלא תתגנה בכך על השני. וְהִלְכְתָא, לֹא חַיְישִׁינַן לֵיהּ – והלכה היא כרב חביבא, שאין חוששין אף לקול היוצא לאחר אירוסין.

הגמרא דנה באופן שקידש אשה לאחר שיצא עליה קול שנתקדשה לאחר: אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה בַּר אַבָּא, שָׁלְחוּ לֵיהּ מִבֵּי רַב – שלחו תלמידי בית המדרש של רב שאלה לִשְׁמוּאֵל, יַלְמְדֵנוּ רַבֵּינוּ, יָצָא עָלֶיהָ – על פנויה קוֹל מֵרֹאשׁוֹן שנתקדשה לו, וּלאחר מכן בָּא אדם אַחֵר, וְקִדְּשָׁהּ קִידּוּשֵׁי תּוֹרָה – קידושין גמורים בפני עדים, מַהוּ הדין, האם חוששים לקול זה ואסורה לשני או לא. שָׁלַח שמואל להשיב לְהוּ [–להם], תֵּצֵא מן השני, וְהַעֲמִידוּ הַדָּבָר עַל בּוּרְיוֹ – ותבררו האם קול זה הוא אמת שאכן נתקדשה לאחר קודם שקידשה זה, וְהוֹדִיעוּנִי את עיקרו של דבר, מה אכן אירע. מבררת הגמרא, מַאי [הֵיא] (והעמידו הדבר על בוריו) – מדוע הצריכם שמואל לברר הדבר, אִילֵימָא – אם משום דְּאִי מִגַּלְיָא מִילְּתָא דְּקִדּוּשֵׁי דְּקַמָּא לָאו קִדּוּשֵׁי מְעַלְּיָא נִינְהוּ – שאם יתגלה הדבר שקידושי הראשון אינם קידושין ראויים, מְבַטְּלִינַן קָלָא – נבטל את הקול ונתירה לשני. וְהָא – והרי העיר נְהַרְדְּעָא אַתְרֵיהּ [–מקומו] דִּשְׁמוּאֵל הוּא, וְשם הרי לֹא מְבַטְּלֵי קָלָא – אין מבטלין את הקול אף אם נתגלה שאינו אמת, כמו ששנינו לעיל (ע"א). אֶלָּא ודאי אמר להם שמואל לברר הדבר, משום דְּאִי מִיגַּלְיָא מִילְּתָא דְּקִדּוּשֵׁי קַמָּא קִדּוּשֵׁי מְעַלְּיָא נִינְהוּ – שאם יתברר הדבר שקידושי הראשון היו ראויים, אין אנו צריכים כלל לחוש לקידושי השני כיון שאינם ראויים לחול לאחר שקידשה הראשון, וְלֹא צְרִיכָה גֵּט מִשֵּׁנִי.

וּפְלִיגָא דְּרַב הוּנָא – ושמואל חולק בזה על רב הונא, דְּאָמַר רַב הוּנָא, אִשָּׁה אִישׁ שָׁפְשְׁטָה יָדָהּ וְקִבְּלָה קִידּוּשִׁין מֵאַחֵר, מְקוּדֶּשֶׁת לשני, וצריכה ממנו גט, מִדְּרַב הַמְנוּנָא – מן הטעם שאמר רב המנונא לגבי דין אחר,

דְּאָמַר רַב הַמְנוּנָא, הָאִשָּׁה שֶׁאָמְרָה לְבַעְלָהּ גִּירַשְׁתָּנִי, נֶאֱמֶנֶת ומותרת לכל העולם, שכן חֲזָקָה היא שאֵין הָאִשָּׁה מְעִיזָה את פָּנֶיהָ בְּפָנֵי בַּעֲלָהּ, לומר לו שגירש אותה אם זה אינו אמת, אלא ודאי הוא שגירשה. ואף כאן, אינה מעיזה לקבל קידושין מאחר אם היתה נשואה לראשון, ויש לנו לחוש שגירשה הראשון וצריכה גט מהשני.

וְאִידָךְ – שמואל שחולק על רב הונא וסובר שאינה צריכה גט מן

המשך בעמוד קפה

השני, יאמר לך שאין ראיה מדברי רב המנונא לדינו של רב הונא, דכי **אִתְּמַר דְּרַב הַמְנוּנָא** שאין האשה מעיזה פניה בפני בעלה, הוא רק אם אמרה כן **בְּפָנָיו** של הבעל, אבל **שֶׁלֹּא בְּפָנָיו** ודאי **מְעֵיזָה** **וּמְעֵיזָה** את פניה, ולכן באופן שקיבלה קידושין מאחר שלא בפני בעלה, אינה נאמנת ואינה צריכה ממנו גט.

הגמרא חוזרת לדון בפסק דינו של שמואל שאמר 'והעמידו דבר על בוריו': **לֹא מָצְאוּ דָּבָר עַל בּוּרְיוֹ** – לא הצליחו למצוא את מקור הקול, **מַהוּ הדין. אָמַר רַב הוּנָא, מְגָרֵשׁ רִאשׁוֹן** שיצא עליו הקול שקידשה, **וְנוֹשֵׂא** אותה **הַשֵּׁנִי** שקידשה קידושי תורה, אם ירצה. **אֲבָל מְגָרֵשׁ שֵׁנִי וְנוֹשֵׂא רִאשׁוֹן, לֹא** – אין להתיר. ומבארת הגמרא, **מַאי טַעְמָא** – מהו הטעם לדין זה. משום **דְּאָתֵי לְמֵימַר** – יבואו לומר, שמתחילה קידשה הראשון וגירשה ונתקדשה לשני, ועתה בשגירשה השני הרי הראשון **מַחֲזִיר גְּרוּשָׁתוֹ מִן הָאֵירוּסִין** לאחר שנתארסה לאחר. אולם **רַב שִׁינְנָא בְּרֵיהּ** [–בנו] **דְּרַב אִידִי אָמַר, אַף מְגָרֵשׁ שֵׁנִי וְנוֹשֵׂא רִאשׁוֹן**, ואין לחוש שיאמרו גירשה הראשון בתחילה ועתה מחזיר גרושתו, אלא **מֵימַר אָמְרִי** – יאמרו האנשים, **עֵינֵי רַבָּנָן בְּקִידּוּשֵׁי וְקִידּוּשֵׁי טָעוּת חָוֵה** – חכמים ביררו את הדבר, ונתברר להם שקידושי השני היו קידושי טעות, מאחר שכבר קידשה הראשון ומעולם לא גירשה, ועל כן היא חוזרת עתה לראשון, ואין הכל יודעים שהצרכנוה לקבל גט מן השני כדי להינשא לראשון.

הגמרא דנה במקרה דומה: **יָצָא עָלֶיהָ קוֹל** שנתקדשה **מַזֶּה וּמִזֶּה** – מהראשון ומהשני, אך אין עדים שקידושי השני היו קידושין גמורים, **מַהוּ** – מה הדין. **אָמַר רַב פָּפָּא, אַף** בזו שאין על קידושי השני אלא קול בעלמא, יסבור רב הונא, **שְׁמַגְרֵשׁ רִאשׁוֹן וְנוֹשֵׂא שֵׁנִי** דווקא, ולא להיפך, כדי שלא יאמרו שהראשון מחזיר גרושתו. אך **אֲמִימַר אָמַר**, בזה אף רב הונא מודה שהאשה **מוּתֶּרֶת לְשַׁנֵּיהֶם**, כלומר, מי מהם שירצה יכול לישאנה והשני יתן גט. ולא חששו שיאמרו שהראשון מחזיר גרושתו כיון שאין זה אלא קול בעלמא שנתקדשה לשני.